

Parlament d'En Jordi Bilbeny en l'obertura del 17è Simposi d'Arenys de Munt sobre la Història Censurada de Catalunya.

Autor: Jordi Bilbeny

Data de publicació: 21-11-2017

Us oferim els mots que en Jordi Bilbeny va adreçar als assistents a l'acte d'obertura del 17è Simposi sobre la Història censurada de Catalunya.

Bon vespre, amics; bon vespre, amigues. Benvinguts i ben trobats.

Quan parlem d'història, sobretot si parlem de fets que no han passat davant dels nostres ulls, no parlem mai d'història. Encara que el que us dic sembli un joc de paraules, pronunciades només per despistar-vos, ni us vull despistar ni fer-vos jugar a res. M'explicaré. La nostra cultura occidental té incorporat el concepte d'història com a l'explicació d'uns fets que han passat en un territori determinat. Uns fets –diguem-ho així– prou importants, que, per això mateix, han estat triats entre molts altres fets perquè formin part del que volem preservar a la nostra memòria col·lectiva.

Però estem parlant de fets. La història, doncs, serien el fets nus i pelats. Allò que passa o allò que ha passat, al marge de qui ho hagi vist, de com ho hagi vist i de com ho hagi relatat. Nogensmenys, tots sabem que la història no és mai neutra. Segur que ara mateix recordeu aquell apotegma cèlebre que diu que «la història l'escriuen els vencedors». És una màxima universalment coneguda i comentada. Amb tot, deixeu-me que us digui que, per contra, al llarg de tota la meua vida, sentida on l'hagi sentida, no he observat ningú que la contradigués. Cosa que ens indica, amb una mena de consens general absolut, que la història està lligada no només al poder, sinó específicament al poder dels vencedors. De la religió vencedora, de la classe social vencedora, de l'economia vencedora, de la ideologia vencedora, de l'exèrcit vencedor, de l'estat i nació vencedors. Sense pal·liatius.

En el nostre cas, per més pit que vulguem treure i més prestidigitacions intel·lectuals que hi vulguem posar, som un poble multiseccularment vençut. L'Agustí Barrera m'ha matisat algun cop que som un poble vençut, «però no derrotat». I és molt cert. No som un poble definitivament derrotat. Som un poble viu, en moviment, en lluita per reconquerir la nostra

llibertat política. Però fins que això no arribi i es concreti en el nostre temps físic, i atesos els esdeveniments històrics que tots coneixem, continuem sent un poble vençut. I no vençut per les epidèmies de còlera o de pesta, ni per les picades de mosquit. Som un poble vençut pels exèrcits espanyols i francesos. Pel sistema judicial espanyol i francès. Per l'ordenament polític francès i espanyol. Ni l'exèrcit de la Generalitat Republicana, ni els batallons carlins, ni les tropes regulars austriacistes van poder derrotar els seus enemics espanyols o hispanofrancesos.

Per tant, hauríem d'anar amb molt de compte quan parlem d'objectivitat històrica. Quan ens fem passar per historiadors o intel·lectuals objectius. Perquè –hi torno–, si la història l'han escrita els vencedors, és que nosaltres no l'hem escrita. Nosaltres, pel cap baix, només hem tingut accés a les fonts historiogràfiques que els vencedors han escrit i ens han deixat consultar. I donar crèdit a ulls clucs, amb confiança absoluta, a unes fonts oficials, redactades per historiadors oficials, addictes al poder dels vencedors, o reescrites pels seus censors de torn, a sou també de l'estat hegemònic i del poder omniscient, és una actitud tan poc crítica com rigorosa. Jo, més aviat, diria que és una actitud infantiloides. Per més títols i reconeixements acadèmics que tinguem, si no som capaços de discernir dins d'un relat històric concret què hi ha de fet autèntic i verídic o de garbellar les dades que ha escrit l'autor de les introduïdes pels censors, és que no estem qualificats per comprendre la història. Entre d'altres coses, perquè ens ha passat una cosa força comuna dels lectors superficials: que hem confós «la història» amb «el relat històric». Hem confós «la història» amb «les històries». O dit d'una manera més expressiva, vistent i colpidora: hem confós «la història» amb «la rondalla». I llavors, és clar, blindats amb aquesta miopia i l'arrogància cega que ens pugui atorgar una posició distingida, qualsevol intent d'aproximar-nos als fets nus –nus però desvirtuats per segles de tergiversació interessada– ens semblarà una ficció. Ens semblarà una invenció. I aleshores, la història haurà mort, perquè hauran mort els historiadors. Haurà mort la capacitat intel·lectual dels historiadors per comprendre la història.

Però jo m'hi resisteixo. No crec que la nostra memòria col·lectiva mereixi aquest menyspreu. I, encara molt menys, aquest suïcidi. Jo defenso –i avui molts dels qui sou aquí escoltant-me i demà participant amb les vostres recerques, també defenseu– que el rigor no té res a veure amb la ganduleria. Que l'estudi no té res a veure amb la innocència. Que el sentit crític no té res a veure amb la credulitat. Que l'objectivitat no té res a veure amb el possibilisme. Amb quedar bé. Però, sobretot, que el coneixement no té res a veure amb l'ego. Que una cosa és l'autoritat reconeguda i una altra els fets desconeguts. Ciceró, un dels grans clàssics llatins més admirat pels humanistes catalans dels segles XV i XVI, defensava que «en tota discussió, no cal cercar tant el pes de l'autoritat com la força de l'argumentació. O encara més: la major part de vegades, l'autoritat dels qui fan professió d'ensenyar és un destorb per als qui volen aprendre». Una observació lucidíssima, vigent avui dia com mai, i que tots nosaltres ben segur que subscriuim sense parpellejar, convençuts com estem que els diversos oficis que tenim, com la nostra posició social i els nostres estalvis i patrimoni familiar no ens priva de cercar informació sota la densíssima estora de la censura.

Així, doncs, cal anar més enllà de la credulitat, més enllà de la innocència, més enllà de l'infantilisme, més enllà de la ganduleria, més enllà de tot possibilisme, de tot confort, més enllà de la supèrbia, però també més enllà de tot tabú i més enllà del propi ego, sempre eixorc i eixorquidor. Si som capaços d'anar més enllà de totes aquestes traves, i despullar-nos a nosaltres mateixos de tot el que creiem que som, i de tota la faramalla d'adulteracions que ens han llançat al damunt per tal de controlar les nostres ments i la nostra visió del món, potser arribem a la història. Potser. Si no ho intentem, ja podeu tenir per cert una cosa: que els censors hauran guanyat. I els seus perpetradors inconscients de la nostra època, que són tots aquells que s'aferren irracionalment al discurs oficial de la història com si es tractés d'alguna mena de revelació divina autoredeemptora, se'n fotran de nosaltres fins a la fi dels temps.

Seria injust. Molt injust. Tan injust com acceptar que no existim, que mai no hem existit, que mai no hem estat una nació, que mai no hem tingut estat, que mai no hem tingut reis, que mai no hem estat senyors de Grècia, d'Itàlia, d'Espanya i d'una part immensa del món, que encara no podem ni abastar ni comprendre. Seria tan injust com acceptar que a València i Mallorca no s'ha parlat mai català. Que no hi va haver papes catalans a Roma, ni Renaixement ni humanistes catalans de relleu. Seria tan injust com acceptar que l'occità i el català no són la mateixa llengua. Tan injust com acceptar que En Colom era genovès i que, per art de màgia, des del 1500 fins a Verdaguer, els nostres ancestres van patir una epidèmia de passotisme crònic que els va impedir crear res de valor. Seria com acceptar una Decadència inventada per no haver de qüestionar-nos re. Per no haver d'assumir les lleis de censura, la censura sobre els llibres, la manipulació i traducció sistemàtiques de les obres literàries. El canvi de nom de llurs autors. La confiscació de biblioteques i arxius complets, durant segles, sense defalliment, sota l'empara protectora de la llei. Ja ho he dit: seria com acceptar que no hem existit. O que hem sigut una ombra allargassada i mimètica de la cultura castellana, que ens ha infós, segle rere segle, el coneixement, l'art, les raons, la ciència, l'erotisme, la mística i –en definitiva– la vida.

Si en ple segle XXI veiem un cop rere un altre que el llegat d'Espanya és la repressió, la negació del diàleg, la violència institucional, els cops de porra bestials, l'espoli econòmic i patrimonial, la difamació, l'insult, la vexació, el menyspreu a la informació, l'odi a la diferència, la manipulació informativa fins a nivells grotescos, la persecució lingüística i cultural,

el linxament polític, ¿què no s'hauria d'haver donat quan la Inquisició controlava la vida intel·lectual i política dels catalans dels segles XVI i XVII?

Mentre ara us parlo hi ha companys nostres a les presons de l'estat i companys a l'exili pel sol fet de defensar un ideal polític diferent de l'espanyol. La persecució que llavors duia a terme el Tribuna Inquisitorial avui veiem amb estupor infinit com es manté mercès a un Tribunal Constitucional que criminalitza idees, polítics, activistes culturals, músics, dibuixants i mestres. I, si les coses no canvien, ben aviat criminalitzaran escriptors. Són moments durs, moments delicats i, en certs aspectes, pot arribar a planar la incertesa sobre el nostre futur més immediat.

Nogensmenys, i malgrat totes les aparences, deixeu-me que us digui en confiança que els moments d'incertesa no han de ser necessàriament negatius. Com fa uns dies comentava al meu amic i batlle d'Arenys de Munt Joan Rabasseda, per whats, «els moments d'incertesa ens mouen els límits, posen a prova les nostres conviccions, la nostra fermesa. Ens fan més destres, més dúctils, més pacients. Aprofundim en l'emoció i valorem el que tenim i el que podem perdre amb molta més precisió. La incertesa, si ens troba així, ens expandeix la consciència, dóna sentit complet als nostres actes, solda velles ferides i ens ajuda a caminar sense crosses, perquè, mentre ens fa més generosos, també ens fa molt més savis». I sobretot, les situacions límit com aquesta, ens aferren al convenciment que, passi el que passi, nosaltres «traurem profit de tot perquè la llum sempre arriba a tot arreu».

Sí. A tot arreu. I avui i demà també arriba aquí. A Arenys de Munt, on ja fa vuit anys va arribar en forma de la 1a Consulta per la Independència, i va transformar la consciència de tots els catalans.

Gràcies, doncs, amics per ser aquí. Per seguir aquest vell estel de la llibertat. De la llibertat política, però, fonamentalment, de la llibertat de pensament. Gràcies per ajudar-nos a creure en nosaltres mateixos. Gràcies per la vostra espurna de llum, per la vostra claror personal, pel vostre amor immens a Catalunya, per la vostra impagable generositat, pel vostre compromís –tan anònim, humil i invisible, com fidel, incessant i heroic– per la causa de recuperar el nostre passat. I fer, així, de la restauració de la nostra memòria usurpada, el vostre gran, fecund, lluminós, inesborrable repte de vida. Gràcies a tots i a totes per tot. Però, majorment encara, per ser com sou. Moltes, moltíssimes gràcies.

Jordi Bilbeny

Arenys de Munt, 17 de novembre del 2017